

МОВНА ПІДГОТОВКА У ТЕХНІЧНОМУ ВУЗІ

У статті аналізуються проблеми мовної освіти, зміст мовного навчання, його обов'язкові структурні елементи: комунікативний, культурознавчий, лінгвістичний, методологічний. У статті обґрунтовуються й пояснюються терміни, категорії й складові навчально-професійної сфери спілкування. Стаття містить рекомендації щодо ефективної організації процесу мовного навчання й перелік навчально-методичного забезпечення мовного курсу.

Ключові слова: мова, мовлення, спілкування, мовна освіта, зміст мовного навчання, сфери спілкування, навчально-методичне забезпечення.

В статье анализируются проблемы языкового образования, содержание языкового обучения, его обязательные структурные элементы: коммуникативный, культуроведческий, лингвистический, методологический. В статье обоснуются и объясняются термины, категории и составляющие учебно-профессиональной сферы общения. Статья содержит рекомендации по эффективной организации процесса языкового обучения и перечень учебно-методического обеспечения языкового курса.

Ключевые слова: язык, речь, общение, языковое образование, содержание языкового обучения, сферы общения, учебно-методическое обеспечение.

In the article the problems of linguistic education are analyzed including the contents of linguistic training, its obligatory structural elements: communicative, cultural, linguistic, methodological. Terms, categories and elements of professional communication are well grounded and explained in the article. It includes recommendations on effective organization of linguistic training and a list of training and methodological material.

Key words: language, speech, communication, linguistic education, contents linguistic training, spheres of communication, training and methodological material.

Мовна освіта інтегрує всі види людської діяльності. Мова як навчальна дисципліна займає особливе, центральне місце в міжпредметних зв'язках: через неї здійснюються ці зв'язки.

Відповідно до функцій мови особистому становленні мета її вивчення полягає у формуванні всебічно розвинутої людини, яка вміє комунікативно виправдано користуватися мовними засобами у різних сферах мовлення, тобто у забезпеченні мовної й мовленнєвої компетенції й загальної культури.

Завдання вищої школи — готувати фахівців нової генерації: кваліфікованих, грамотних, мовно компетентних, які б досконало, ґрунтовно володіли літературною мовою, набули навичок комунікативно виправданого використання засобів мови, оволоділи мовою конкретної спеціальності, фаху. Майбутнім фахівцям мова потрібна як сукупність правил, як система світобачення, як засіб культурного співжиття в суспільстві, самоформування й самовираження особистості [13].

Характерною особливістю мовної підготовки є чітка комунікативна спрямованість: мова вивчається як засіб спілкування й пізнання.

Зміст мовного навчання – це такі структурні елементи:

1 – комунікативний елемент – мовленнєва діяльність /слухання, читання, говоріння, письмо/;

2 – культурознавчий елемент – система матеріалів – система текстів, в яких представлено культуру людства;

3 – лінгвістичний елемент – мовна система /граматика-логіка мови/;

4 – методологічний елемент – засоби мовленнєво-розумової діяльності.

Комунікативна частина – це відомості про мову, мовлення, спілкування, культуру мовлення, стилі мовлення, функції мови, форми спілкування /монолог, діалог, полілог/, норми висловлювання /мовні, мовленнєві, етичні, етикетні/.

Основним поняттям, яке засвоюється, є поняття «мова», пояснюються всі його складові. Мова – універсальна система: (1) – засіб спілкування, (2) – форма мислення (мова виражає думку), (3) – інструмент здобуття знань, (4) – знаряддя розвитку мислення у процесі пізнання об'єктивного світу, (5) – складова частина культури.

Культурознавчий елемент – система тем, які узагальнено відображають найважливіші відомості культури. Ця інформація має подаватися проблемно.

Вивчення мови – це засіб виховання високої культури спілкування. Мовна діяльність – важлива складова культури суспільства. У сучасних дослідженнях мова розглядається не лише як засіб втілення думки, а як принцип осмислення буття. Відбулася філософська переоцінка ролі мови як у процесі пізнання навколишнього світу, так і в мисленні людини. Мова й втілює образ світу, властивий певній культурі, й впливає на формування цього образу в різних його елементах. Тому інформація про мову як унікальний, універсальний і найдосконаліший засіб спілкування формує загальну культуру й вимогливе ставлення до мовлення [1,2,4,8].

Лінгвістична частина складає перелік тем, які відображають систему української мови у функціональному аспекті. Знання з мови розглядаються як засіб навчання й формування мовленнєвої культури й засвоюються у процесі розв'язання комунікативних завдань [5,6,7,10].

Зросла увага до стилістики й культури мовлення. Культура мовлення – це вибір і організація мовних засобів, які в певній ситуації спілкування при дотриманні мовних норм й етики спілкування дозволяють забезпечити найбільший ефект у досягненні комунікативних завдань. Тому більше уваги треба приділяти особливостям і формам усної /монолог, діалог, полілог/ і писемної /ділові папери, конспект, план, тези, резюме, анотація, реферат/ наукової й ділової комунікації, яка відповідає практичним потребам мовного навчання студентів[3,9]. Акцент переноситься з традиційної настанови — засвоєння відомостей про літературні норми усіх рівнів мовної ієрархії — на формування навичок професійної комунікації, мови фаху, на розвиток культури мови, мислення й поведінки особистості[13].

Методологічний компонент складається з системи найважливіших умінь і навичок, необхідних для формування загальної культури учнів, засвоюється у практичному плані через систему завдань.

Оволодіння мовою й оволодіння мовленням – це якісно різні процеси. Завдання науки полягає у знаходженні шляхів їх оптимального поєднання. Мовні знання важливі як засіб оволодіння мовленням. Вони регулюють мовленнєву поведінку, формують культуру особистості.

Граматичні форми повинні засвоюватися у зв'язку з їх функціонуванням у мовленні й виводитися із засвоєних мовленнєвих конструкцій. Отже, не під граматичні правила підводяться окремі вирвані з культурного контексту й мовлення явища, а на базі засвоєного мовленнєвого матеріалу ґрунтуються граматичні знання.

Мовні знання – основний компонент професійної підготовки. Завдання вузівського мовознавчого курсу – дати студентам необхідні теоретичні знання з мови, сформувавши практичні навички наукового й ділового спілкування. Фахівець зобов'язаний знати лексичне й фразеологічне багатство мови фаху, словотворчі ресурси, граматичні норми мови для грамотного оформлення своєї професійної діяльності.

Загальна мета мовної підготовки студентів технічних вузів є комплексною. Вона включає практичну /комунікативну/, освітню й виховну цілі, які зв'язані з завданням підготовки спеціалістів. Комунікативна ціль навчання є провідною: навчити доцільно, вміло, правильно використовувати мову в процесі спілкування в найрізноманітніших обставинах.

Навчально-професійна сфера спілкування є специфічною в умовах технічного вузу. Своєрідність фаху студентів вимагає уваги на заняттях до мови спеціальності, розробки професійно-орієнтованих засобів навчання, удосконалення методики й організації навчального процесу з мови.

Для ефективної організації процесу мовного навчання студентів необхідно проаналізувати навчальні плани факультетів, які дозволяють визначити реальні комунікативні потреби студентів у навчально-професійній сфері спілкування, виділити найбільш типові ситуації спілкування, дають можливість ефективно організувати навчальний процес з мови, зосередити увагу на трьох основних факторах: 1 – на відборі професійно-орієнтованих навчальних матеріалів і пропорційному розподілу його; 2 – на визначенні типових ситуацій спілкування; 3 – на установленні оптимального співвідношення ситуацій спілкування й видів мовленнєвої діяльності /слухання, читання, говоріння, письмо/.

Сучасний рівень підготовки фахівців висуває нові вимоги до інтенсифікації навчального процесу. Цьому сприяє проблемне навчання. Характерною рисою проблемного навчання є ускладнення навчального матеріалу, подолання інтелектуальних труднощів, активізація пізнавальної діяльності.

З метою інтенсифікації занять, посилення їх практичної спрямованості програмовий матеріал структурується укрупненими, логічно завершеними частинами з виділенням ключових понять. При цьому застосовано як горизонтальне /суміжне/, так і вертикальне /наскрізне/ структурування, що охоплює ряд однорідних мовних питань. Залежно від характеру матеріалу виклад одних укрупнених частин будується індуктивно, других – дедуктивно, третіх – поєднанням індукції з дедукцією. Особливість навчальних матеріалів – блочне подання тем, широке використання узагальнюючих таблиць і схем, що містять головні теоретичні відомості.

Найважливіший елемент методичної системи навчання – опорні конспекти. Відповідно оформлені, вони є тією наочною базою, яка максимально полегшує засвоєн-

ня теоретичного матеріалу, висвітлює сукупність окремих ланок нової інформації, їх взаємозв'язок.

Методична ідея застосування опорних конспектів перспективна.

Теоретичний матеріал групується у великі блоки: це дає можливість збільшити обсяг матеріалу, який вивчається. Теоретичний матеріал подається у системі: спочатку – ціле, потім переходимо до детального вивчення частин цього цілого, тобто до аналізу взаємозв'язаних мовних явищ, наукових основ мови. Опорний конспект /система, схема/ – цілеспрямоване узагальнення матеріалу – відображення одиниць інформації, зв'язку між ними.

Основне завдання – систематизація й логічність навчального матеріалу, який подається. Це допомагає розумінню нової інформації, закріпленню її, повторенню. У словосполученні «ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ» – не граматична, а своя логіка, головним є поняття «опорний».

Опорний конспект – постійний і необхідний компонент навчального процесу: під час викладу нового матеріалу, відпрацювання навчальних навиків й умінь, повторення, контролю знань. Опорний конспект можна використовувати як довідковий посібник, як наочний навчально-методичний засіб для удосконалення умінь у науковому й діловому стилях мовлення; дає можливість самостійно відпрацьовувати матеріал.

Навчально-методичне забезпечення мовного курсу містить таке: програму, опорні конспекти /мовний матеріал, спосіб його презентації, узагальнюючі таблиці, схеми – головне з теорії/, практичні завдання й вправи /тексти й речення з історії, культури України й світу/, словники й довідники з мови, комплексну контрольну роботу.

Таким чином, суть мовної підготовки – знати мову не тільки як кодекс законів і правил, а як культурний феномен.

Мовна освіта студентів у технічному вузі повинна бути:

- широкою /врахування світового досвіду/,
- глибокою /вивчення всіх засобів і форм вираження думки, норм наукового й ділового спілкування; всіх форм усного й писемного мовлення/,
- системною /навчання мові у контексті культури/,
- цільовою /врахування специфіки фаху/.

У сучасних умовах, коли науковий і діловий стилі мовлення відображають рівень освіти культури нації, мові, мовленню, спілкуванню потрібно навчати не тільки як передачі певної інформації, а як цінності й творчості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білецький А.О. Про мову і мовознавство.-К.,1997
2. Верещагин Е.М., Костомаров В.Т. Язык и культура.-М.,1990
3. Гладіна Г.І., Сеніна В.К. Питання мовленнєвої культури та стилістики.-К.,1997
4. Головин Б.Н. Основы культуры речи.-М.,1980
5. Культура української мови: Довідник.-К.,1990
6. Понамарів О.Д. Культура слова. Мовно-стилістичні поради.-К.,1999
7. Українська мова. Енциклопедія/Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко та ін.-К.,2000

8. Зарецкая Е.Н. Теория и практика речевой коммуникации.-М.,1999
9. Сопер П. Основы искусства речи: Пер. с англ.-М.,1992
10. Радевич – Винницький Я.К. Етикет і культура спілкування.-К.,2006
11. Український правопис.-4-е вид.-К.,1993
12. Тараненко О.О. Новий словник української мови: Концепція і принципи укладання словника.-К.,1996
13. Українська мова (за професійним спрямуванням): Програма курсу для вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра/Уклад. Шевчук С.В., Клименко І.В.// Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням: Підручник.-К.,2010.-с.645-662.

УДК 81'25

Школяр Л.В.
(Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ТА НАВИЧОК ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА

Розглядаються проблеми професії перекладача в сучасному світі. Прискорення змін та зростання невизначеності в світі професії потребує подальшого розвитку організаційних вмінь перекладача. В першу чергу таке навчання повинно бути спрямоване на збереження здоров'я, що пов'язано також з певними економічними та соціальними проблемами.

Ключові слова: професія, перекладач, суспільство, підготовка, здоров'я.

Рассматриваются проблемы профессии переводчика в современном мире. Ускорение изменений и возрастание неопределенности в мире профессии требует развития организационных умений переводчика. В первую очередь такое обучение должно быть направлено на сохранение здоровья, что однако связано с рядом экономических и социальных проблем.

Ключевые слова: профессия, переводчик, общество, подготовка, здоровье.

This article considers problems of the translators' profession in the modern world. In particular, it is a question of health.

Key words: profession, translator, society, competence, training, health.

Інформаційні та технічні перетворення у світі обумовлюють появу нових особливостей у змісті праці фахівців, а також пов'язані з цим зміни у змісті професійного навчання та виховання. Інформаційні технології, зростання рівня освіти людей сприяють підвищенню рівня самостійної професійної діяльності, а також дозволяють більш тонко враховувати індивідуальні особливості людини, яка є в економічній діяльності або виконавцем, або споживачем товарів та послуг. Така діяльність вимагає вже не тільки вузько

© Школяр Л.В., 2011